

vini jasno govori kako je mnogo toga prihvaćeno sa strane i u kojem se obliku održalo.

Među mađarskim plesovima, koji su uglavnom parovni, izrazito mjesto zauzima čardaš s nekoliko varijanata iz Zdale i Repaša. Autor navodi podudarnosti mađarskog čardaša s nekim figurama i plesnim elementima krčkog tanca i pokušava obrazložiti mogućnost međusobnih utjecaja posredstvom kulturnih i političkih veza između otoka Krka i Mađarske. Konstatacija o sličnosti nekih elemenata tih plesova zaslužuje naročitu pažnju. No autor tačno primjećuje da je izvođenje istovetnih plesnih obrazaca i elemenata upravo stilski veoma različito.

Ovdje smo se ujedno dotakli upotrebe termina *stil* i *stilski*, koji je autor primijenio već u samom uvodu knjige gdje kaže da se stilski plesanje u Podravini dijeli u tri vrste, a govori pri tome o tipovima ili vrstama plesova (njihanje uz šetnju i pjesmu; drmanje s vertikalnim pokretima; mirno držanje gornjeg dijela tijela uz prepletanje nogu). Moje je stajalište da se dva različita plesa mogu stilski jednako izvoditi ako ih izvodi određena skupina ili pojedinac, a naprotiv jedan isti ples ili plesni obrazac može biti u različitim mjestima ili udaljenijim krajevima stilski različito izveden. Takav je upravo slučaj krčkog tanca i čardaša, što je autor potpuno i obrazložio.

Nekoliko plesova po autorovim zapisima priredio je za tambure Rudolf Rajter, što je kao partitura štampano na kraju knjige. Šteta što nije obrađen veći broj, no i ovo će dobro doći svakoj folklornoj sekciji i tamburaškom orkestru.

Na kraju prikaza nužno je ponovo istaći vrijednost ove zbirke, u prvom redu zbog skupljene dragocjene građe u času kada se dobiva sve manje vjerodostojnih podataka na terenu, a sjećanja kazivača često su nejasna i fragmentarna. Radove ove vrste treba pozdraviti, jer neprocjenjivo bogatstvo klasičnoga narodnog stvaralaštva odlazi u nepovrat, a ono malo što je još sačuvano u sjećanju starijih ljudi, nestaje zajedno s njima.

Mihailo Smoljanović

KUSTAA VILKUNA, VOLKSTÜMLICHE ARBEITSFESTE IN FINNLAND. FF Communications No. 191, Helsinki 1963.

Ovaj rad Kustaa Vilku predstavlja važan prilog svjetskoj etnološkoj literaturi i omogućuje temeljito upoznavanje finskih narodnih radnih svečanosti. Knjiga je rezultat dugogodišnjeg rada, a uvod u taj rad bilo je objavljivanje prve studije o imenima radnih svečanosti (u ediciji Sanastaja, br. 33, iz 1937.)

Temeljito poznavanje građe; historijskih zapisa i literature o običajima susjednih i ostalih evropskih naroda omogućilo je autoru da izradi ovo izvrsno djelo. U opisu svečanosti vezanih uz rad autor prikazuje ne samo sam rad nego i vjerovanja i običaje vezane uz najosnovniji zadatak seoskoga gospodarstva — pribavljanje hrane, a tekst dopunjuje poslovicama, pjesama, muzičkim i likovnim ilustracijama. Iznoseći historijske podatke o pojedinom običaju, davanjem njegovih varijanti u Finskoj i veza u ostalim zemljama, autor pruža opis koji bi po svojoj sistematičnosti i sveobuhvatnosti mogao poslužiti kao upitnica za ispitivanje tih običaja i u ostalim zemljama.

Knjiga je podijeljena na 12 poglavlja. U prvome Vilku prikazuje svečanosti vezane uz love i ribolov. Važan izvor mesne hrane u Finskoj je lov na međvjede. Autor opisuje pravila tog lova, magijske čine za osiguranje budućeg lova i ceremonije za lovca koji prvi put sudjeluje u lovu. Uz sve etape, od pripreme za lov do podjele mesa, pievaju se određene pjesme, koje je autor donio u originalu i njemačkom prijevodu. Zajednički rad stanovnika šireg područja osigurava i u ribolovu veći ulov. Autor opisuje svečanosti i magijske čine pri početku i završetku ribolova, opisuje podjelu ulova, te naglašava gostoljubivost i darežljivost kao magijske čine za osiguranje dobrog ulova i u budućnosti.

Poglavlje o poljodjelskim radovima i svečanostima uz njih vezanim obuhvaća sve poslove od prvih priprema za sjetvu do konačnih žetvenih radova i spremanja žita i plodova. Kako su to najteži radovi u seoskom gospodarstvu, razumljiv je velik broj svečanosti, koje se, uz obilno konzumiranje hrane i pića priređuju na završetku pojedinog posla. To potvrđuje i poslovice koja dan žetve uspoređuje s danom vjea-

čanja i najvećega veselja. Posebno objašnjava autor brigu za osiguranje stočne hrane, svečanosti uz klanje, početak godine, te svečanosti uz prvi izgon stoke i njeno uzgajanje.

U trećem poglavlju Vilku opisuje svečanosti uz sve etape gradnje nove kuće i useljenja u nju. I tu iznosi primjere magije, a opis običaja fingiranog »rušenja ognjišta« dopunjuje sličnostima iz drugih zemalja. Prikazuje i običaje uz brodogradnju.

U poglavlju o svečanostima uz rukotvorstvo prikazana su večernja sijela na kojima žene obavljaju glavne poslove oko prerade prediva i tkanje. Sijela su ujedno i prigoda da se pričaju priče, pjevaju pjesme, a mladež se tako upoznae i u veselju provodi duge zimske večeri. U istom poglavlju opisuje se svečanost večernje svjetlosti, koja se slavi 11. rujna, a težnja joj je da umjetnim svjetlom produži dnevnu svjetlost.

Posebno poglavlje daje veoma zanimljiv opis društvenog ophođenja pri različitim poslovima: u mlinu, na sijelu, u sauni itd.

Daljnja poglavlja opisuju gostoljubivost i darežljivost uz rad i lov. Smatra se da se prilikom berbe svih plodova, a tako i u lovu i ribolovu, mora nahraniti svaki slučajni prolaznik, jer on donosi sreću, a ako mu se uskrati bilo što, iduće godine neće pri tom poslu biti obilja i sreće. Naročito se mnogo daje siromasima i onima koji nisu u mogućnosti da pribave pojedini proizvod. Uz to je opisana razmjena proizvoda između ribara i seljaka, koja se često odvija i izvan granica Finske, uglavnom s Estoncima. To se dešava osobito poslije proljetnog i jesenjeg ulova. Tada su bile određene ceremonije i ustanovljene mjere za razmjenu pojedinih proizvoda, a sve se završavalo zajedničkom svečanostu.

U pretposljednem poglavlju autor objašnjava golemu ulogu pjesme i ritma za olakšanje svih poslova, kako pri nošenju tereta, obavljanju šumskih radova, ribarenju i povlačenju ribarskih mreža, izgradnji brodova, tako i pri mljevenju žita na ručnom mlinu, pređenju, tkanju, muzenju itd. Donosi primjere notnih zapisa i tekstova pjesma.

Posljednje poglavlje analizira socijalni značaj radnih svečanosti. Na nekadašnje svečanosti ljudi su dolazili slobodno, bez poziva, zajednički su radili i pomagali jedan drugome, a zatim sudjelovali u svečanosti ujedno kao glumci i publika. Zajednički rad omogućivao je da se brže i uz manje truda obave glavni poslovi u gospodarstvu. Pri žetvi i drugim radovima postojalo je natjecanje, pa je bila sramota za pojedinca ako je zaostao u radu, pogotovo zato, što je zajednički rad katkada mogao pomoći mladima da se upoznaju i ocijene radne kvalitete budućega bračnog partnera. Zajednički rad i proslave bile su glavni izvor pjesme, humora, priča itd. Moramo napomenuti da autor, u stanovitoj mjeri, previše idealistički prikazuje ljepotu i lagodnost seoskog života, a ne daje realan prikaz napora i teškoća.

Prilikom različitih svečanosti dolazili su do izražaja i različiti magijski čini. Konzumiranje velikih količina hrane i pića autor objašnjava magijskom težnjom: što više daješ drugima, više ćeš dobiti. Pojedini ljudi vjeruju da neće imati uroda iduće godine ako ne prirede bogatu žetvenu svečanost. Magijske su mjere i različiti uzvici i plesovi na tim svečanostima. Mnoge radne svečanosti s vremenom su postale godišnje svečanosti. Tako se i magijski čin za plodnost vežu uz pojedine godišnje svečanosti. Za poklada u Finskoj je poznato sanjkanje uz mnogo buke. Pri tome se više: »Duga konoplja, dug lan!« i vjeruje da će konoplja biti toliko duža koliko se dulje ljudi sanjkaju. Uz to ide i pokladni ples za plodnost i skakanje uvis; žene raspuste kosu i nekoliko puta na dan je češljaju ili upleću u nju malo lana. Na kraju autor analizira obredno pjevanje epskih pjesama uz pojedine radove i utvrđuje da su se dugo održavale zato što su imale obrednu funkciju. Priložene fotografije i opsežan popis literature upotpunjuju ovo vrijedno djelo.

Josip Milićević

GYULA ORTUTAY, KLEINE UNGARISCHE VOLKSKUNDE. Hermann Böhlau Nachfolger, Weimar 1963.

Lagan pripovjedački stil ove knjige vodi kroz prošlost i sadašnjost, otkriva vrijednost i ljepotu folklornih ostvarenja mađarskog naroda — poezije, priča, muzike i upoznae s njegovim životom i običajima.